

והתענג בדשן

שיעור הלכתי שבועי מפי מורנו ורבנו

הרה"ג דוד שלום נקי שליט"א

מו"צ ומחבר סדרת הספרים "בהלכה ובאגדה"

השיעור בימי ראשון בשעה 18:00

בבית המדרש "חזון עובדיה" דימונה

גליון 247

"והתענג בדשן נפשכם, חטו אֲזַנְכֶם וּלְכוּ אֵלַי, שִׁמְעוּ וְהָיָה נֶפְשְׁכֶם" (ישעיה נה ב)

עניינים שונים בפדיון הבן - א

כהן ולא כהנת

א. בסייעתא דשמיא נדבר היום כמה עניינים שונים בהלכות "פדיון הבן". בגמרא מסכת חולין (קל"ב ע"א) מבואר שמתנות כהונה של זרוע, לחיים וקביה יכולים לתת לכהנת ואפילו לבעלה שהוא ישראל, וכן מעידה שם הגמרא, שרב כהנא ורב פפא ורב יימר ורב אידי בר אבין היו ישראלים שנשאו נשים כהנות, וקיבלו מתנות כהונה של זרוע, לחיים וקביה, ואכלו מהן בזכות נשותיהן. שכיון שגם בנות כהן זכאיות לקבל מתנות אלו, הריהן ככל כהן שיכול להאכיל מהמתנות הללו לישראל, כי אין במתנות הללו קדושה כמו שיש בהפרשת חלה, תרומה וכיוצא שנאכלים רק לכהנים. וכן פסק הרמב"ם (הלכות ביכורים פרק ט הלכה ט): הכהנת אוכלת המתנות אף על פי שהיא נשואה לישראל, מפני שאין בהן קדושה, ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (יורה דעה סימן ס"א סעיף ח): מתנות כהונה נותנים אותן לכהנת, אפילו היא נשואה לישראל, והנותן לבעלה ישראל קיים מצות נתינה. וכל שכן שבעלה ישראל פטור מלתת את המתנות שלו לכהן. ע"כ. אך כל זה דווקא במתנות כהונה, אבל לגבי פדיון הבן, אין פודים אצל כהנת כלל, אלא אצל כהן זכר בלבד, כמו שכתב הרמב"ם (פרק א הלכה י): פדיון הבן לזכרי כהונה, שנאמר (במדבר ג' מח): "וְנָתַתָּה הַכֹּסֶף לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו", וכן פטר חמור לזכרי כהונה, שדין הבכורות כולן שווה לזכרים ולא לנקבות. ע"כ. וכן פסקו הרשב"א, החינוך, הרא"ש, הטור ועוד. וכתב מרן הבית יוסף

"מַלְכִי תְּרַשִּׁישׁ וְאֵיִים מִנְּחָה יְשִׁיבוּ", מה המעלה בזה? מעשים מעניינים עם רבי חנינא בן דוסא. תיכף לתלמיד חכם ברכה. פדיון הבן לכהן ולא לכהנת. כהן תלמיד חכם ואפילו בחור ישיבה ששוקד על התורה קודם לעם הארץ. לא לחפש כהן במשפחה. וכי בכל שכונת הבוכרים, לא מצאו איזה כהן תלמיד חכם שיכבד את המעמד?! חידה, באיזה מקרה הכהן חייב בפדיון בנו? כהן שנשא פסולי כהונה, אסור לפדות אצלו. החומרות על כהן שנשא פסולי כהונה. הזמין כהן לפדיון בנו וחזר בו. למי מותר לקרוא 'רשע'? "אֲדָם וְבִהְמָה תוֹשִׁיעַ ה'". מעלת השלום. רבי צדקה חוצין ומרן זצ"ל מעבירים על המידות. יולדת שהזמינה כהן ובעלה חפץ בכהן אחר. פדיון לכמה כהנים. האם מותר לכהן לבקש מאבי הבן שיפדה אצלו? ג' ביאורים, למה אבי לא נשא כפיו? אכילת קודשים דרך גדולה וכבוד דרך המלכים.

שואלת הגמרא, הלא רבי חנינא בן דוסא היה עני, ואם כן מאיפה פתאום היו לו עיזים, הרי אם יש לו עיזים שישחט אותן ויאכל, ולמה אכל רק חרובים? אלא מספרת הגמרא, מעשה שעבר אדם אחד על פתח ביתו והניח שם תרנגולים עם סימן, [מין אמר, קשר להם חוט כחול לבן, של דגל ישראל], והלך לקניות, ושכח אותם שם. באה אשתו של רבי חנינא בן דוסא ומצאה אותם שם, ואמר לה אל תאכלי מביציהן, כיון שזה לא שלנו, יש סימן וצריכים להחזיר לבעל התרנגולים, ואט אט התרבו הביצים והתרנגולות היו דוגרות עליהן, ויוצאים אפרוחים, והיו מצערים אותם, מפריעים לרבי חנינא ללמוד, קופצים על השלחן על הכסאות..., ומכר אותם וקנה בדמיהם עיזים, וגם העיזים הללו היו פרות ורבות, בפרט שאומרת הגמרא בברכות (מב ע"א), תיכף לתלמידי חכמים ברכה, כמו שאמר לבן הארמי ליעקב (בראשית ל כז), "אִם נָא מִצָּאתִי בְּעֵינֶיךָ נְחֻשְׁתִּי וְנִבְרַכְתִּי ה' בְּגִלְלֶךָ", והיינו שאפילו לבן שהוא מלאך רע, עונה 'אמן' בעל כורחו, ומודה שהברכה באה לו בגלל יעקב. וכן נאמר (שם לה): "וְיִבְרַךְ ה' אֶת בֵּית הַמִּצְרִי בְּגִלְלֵי יוֹסֵף, וְיִהְיֶה בְּרִכְתּוֹ ה' כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ בְּבֵית וּבְשָׂדֶה", ואם כן גם בבית של רבי חנינא היתה הברכה שורה, וילדו העיזים בשפע. מספרת הגמרא, שלאחר כמה שנים, עבר אותו אדם שאבדו ממנו התרנגולים, ואמר לחברו כאן הנחתי את התרנגולים שלי לפני כן וכך שנים. שמע אותו רבי חנינא ויצא אליו, שאל אותו, היה לך סימן? אמר לו כן, חוט כחול לבן. מיד הכניס אותו רבי חנינא לדיר, ונתן לו את כל העיזים, ויצא משם ברכוש גדול. והן הן העיזים שהביאו דובים בקרניים שלהן.

אמר מרן, אם כאן במיעוט זמן, כל כך ילדו העיזים והתרבו, אם כן תתארו לכם, כל העיזים והתיישים וכו' וכו' שהביא יעקב לעשו, מאז עד היום שעברו למעלה מ-3,600 שנה, כמה התרבו מליארדים של מליארדים... ובכמות כזו בוודאי שיש מה להתחשב, לכן נאמר: מנחה "ישיבו" ולא "יביאו". ועל דרך זו, הוסיף מרן זצ"ל, רש"י מביא שם בשם מדרש אנדרה, "וַיִּקַּח מִן הָאֵם כֶּיֶזֶוּ", אבנים טובות ומרגליות, שאדם צר בצרור ונושאם בידו. ע"כ. וגם את זה הגויים יצטרכו להחזיר לנו עם ריבית, אז אין ספק שהסכום יגיע הרבה הרבה....

¹ אשמח לפתוח לכם בדבר מעניין שמרן זצ"ל אמר פעם בשיעור, מסופר במדרש (תנחומא פרשת וישלח סימן יא) על רבי הושעיא, שפעם אמר לו זקן אחד, שיש לו חידוש לומר לו, אך הוא מבקש שכשהוא ידרוש אותו ברבים, יאמר אותו משמו. אמר לו רבי הושעיא, ככבוד, תאמר לי, אם זה מתאים, אני אומר בשמן. אמר אותו זקן, עתיד עשו הרשע להחזיר ליעקב את כל המנחה שנטל ממנו, כמו שנאמר בפרשת וישלח: "וַיִּקַּח מִן הָאֵם כֶּיֶזֶוּ מִנְּחָה לְעֹשֹׂו אֲחִיו, עִזִּים מֵאֵתִים וְתִשְׁיִים עֶשְׂרִים, רְחִלִּים מֵאֵתִים וְעֶשְׂרִים, גְּמִלִים מִיִּנְיֻקוֹת וּבְנֵיהֶם שְׁלִשִׁים, פְּרוֹת אֲרָבָעִים וּפְרִים עֶשְׂרִים, אֶתְנֹת עֶשְׂרִים וְעֶשְׂרִים עֶשְׂרִים". את כל המנחה הגדולה הזאת, כשיבוא משיח צדקנו, הכל יוחזר בחזרה ליעקב. ומניין? שנאמר (תהלים ע"ב): "מַלְכִי תְּרַשִּׁישׁ וְאֵיִים מִנְּחָה יְשִׁיבוּ, מַלְכִי שִׁבְא וְסָבָא אֲשֶׁקֶר [דורון] קְרִיבו", לא כתוב מנחה יביאו, אלא מנחה ישיבו, כלומר, הם לא יביאו מנחה חדשה, אלא ישיבו את המנחה שכבר קיבלו בעבר מסבא של סבא שלהם, הוא עשו הרשע. נהנה רבי הושעיא מהדרשה, פרגן לו עליה, ואמר לו משמך אני אדרוש.

שאל מרן זצ"ל, לכאורה מה כל כך המעלה בדבר הזה, שיחזירו לנו את כל המנחה שנתן יעקב לעשו, והרי כל כך יהיה שפע בימות המשיח, כמו שהנביא ישעיה (טו) אומר: "כָּל צֹאן קָדֶר יִקָּבְצוּ לָהּ, אֵילֵי נְכוֹת יִשְׁתַּחֲוּ, וְעֵלּוּ עַל רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תַּפְאָרְתִּי אֶפְאֵר", אז מה לנו לעוד עִזִּים מֵאֵתִים וְתִשְׁיִים עֶשְׂרִים וכו', הלא כל זה בטל בשישים ובאלף לעומת כל מה שיהיה לנו עם ישראל? אלא באר מרן זיע"א, על פי הגמרא במסכת תענית (כד ע"ב): בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. הוי אומר שרבי חנינא היה עני, ובקושי היה אוכל מעט חרובים כל יום, והנה מספרת הגמרא שרבי חנינא בן דוסא היו לו עיזים. ויום אחד באו השכנים ואמרו לו שעיזים הללו נכנסות לשדות שלהם ואוכלות ומפסידות אותם. אמר להם רבי חנינא, לא נכון, העיזים שלי לא אוכלות מהגזל. ואתן לכם סימן, אם כפי דבריכם שהן מפסידות לכם, יאכלו אותן הדובים, ואם הן לא מפסידות, כל אחת ואחת תבוא לערב עם דוב בקרניים שלה. והנה בערב, פלא פלאות, כל עד ועז הביאה דוב בקרניים שלה ונכנסו לעיר, וכולם ברחו מהפחד.

(סימן שה אות א), שכל זה שלא כדעת ר"י (תוס' קידושין ח ע"א) שכתב, שאף על פי שרב כהנא לא היה כהן, בכל זאת קיבל בפדיון הבן בשביל אשתו שהיתה כהנת. אלא ברור שהלכה כדעת רוב הראשונים. וכן מבואר מלשונו בשלחן ערוך (סעיף ג) שכתב: אלו החמשה סלעים נותנים ל"כהן". ואילו בהלכות מתנות כהונה הנ"ל כתב במפורש שנותנים אותם גם ל"כהנת". ומשמע שדווקא שם נותנים גם לכהנת, אבל בפדיון הבן, נותנים רק לכהן ולא לכהנת.

כהן תלמיד חכם

ב. בגמרא מסכת חולין (קל ע"ב) אמרו, מניין שאין נותנים מתנה לכהן עם הארץ, שנאמר (דברי הימים ב ד:): "וַיֹּאמֶר לָעָם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לְתֵת מִנְת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְמַעַן יִחָזְקוּ בְּתוֹרַת ה'", כל המחזיק בתורת השם יש לו מנת, ושאינו מחזיק בתורת השם אין לו מנת. גם בגמרא מסכת סנהדרין (ע"ב) דרשו על הפסוק (במדבר יח כח): "וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן", וכי אהרן לעולם קיים, והלא לא נכנס אהרן לארץ ישראל שנותנים לו תרומה? תנא דבי רבי ישמעאל: "לאהרן" - כאהרן, מה אהרן חבר [תלמיד חכם] - אף בניו חברים. ובמסורת הש"ס (שם אות ג) הביא גרסה בגמרא: "מכאן אמרו שאין נותנים מתנה לכהן עם הארץ". וכתבו התוספות (חולין שם ד"ה מנין), מה שאין נותנים מתנה לכהן עם הארץ, היינו דווקא כשיש כהן חבר, אבל אם אין כהן חבר אלא עם הארץ יתנו לו, ואל ימתין עד שיזדמן לו חבר, כמו ששינוי במסכת חלה (פרק ד משנה ט): אלו נותנים לכל מי שירצה, החרימים והבכורות ופדיון הבן ופטר חמור והזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז וכו', והיינו כל שאין שם חבר או שיש חבר ואינו רוצה לקבל. ע"ש. וכן דעת הרמב"ן, הרשב"א, הריטב"א והר"ן. גם הרמב"ם בפירוש המשניות (שם) כתב, וענין שנותנים לכל כהן, שאין להעדיף בהם תלמידי חכמים מעם הארץ אלא על דרך היותר טוב, לפי שאמר יתעלה: "וְנָתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן", ואמרו בספרי, מה אהרן חבר אף בניו חברים, מכאן אמרו אין נותנים מתנות כהונה אלא לחבר. ופסק מרן השלחן ערוך (יורה דעה סימן סא סעיף ז): מתנות כהונה יתנם לכהן חבר, ואם אין שם חבר, יתנם לעם הארץ. (ועיי' שו"ת שבט הלוי חלק ח ס"ס רמא)

כהן בן תורה או בחור ישיבה ששוקד על התורה

ג. ומבואר שלכתחילה יפדו אצל כהן תלמיד חכם ולא עם הארץ, וברור שהוא הדין שניתן לפדות לכתחילה אצל כהן אברך או בחור ישיבה ששוקד על התורה, אף שעדיין לא הגיע לדרגת תלמיד חכם, וכן מדויק מהפסוק הנ"ל: "לְתֵת מִנְת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְמַעַן יִחָזְקוּ בְּתוֹרַת ה'", ופירש רש"י: למען יחזקו בתורת ה' יותר ברצון. ועוד, בעוד שתהיה להם פרנסתם מזומנת, יוכלו לעשות ולעסוק בתורת השם, לפי שלא ניתנה התורה אלא

² מרש"י משמע שהמעלה יותר חבר, כדי לחזקו בעסק התורה יותר, וכל שכן אם הוא זקוק לזה. אבל מהרמב"ם בפירוש המשניות שם מבואר, שהטעם שכהן חבר לא קודם לעם הארץ במתנות אלו מן הדין, מפני שאין בהן קדושה, וממילא אין חשש שמא יטמא אותו. ולכן בהלכות תרומות (פרק ו הלכה ב) פסק הרמב"ם, שתרומה טהורה, לא נותנים אלא לכהן תלמיד חכם, מפני שאסור לאכול תרומה טמאה, וכל עמי הארץ הם בחזקת טמאים. ע"ש.

³ ולא כמו שסיפר לי אברך אחד שפדה את בנו אצל הסבא שלו [אבי אמו], שהוא לא תלמיד חכם ולא אברך ולא שוקד על התורה, ולא נזקק, אלא יהודי נחמד שעובד רוב שעות היום, כך שלא חסר לו כסף, ואני משער שהוא הולך לשיעור תורה כל ערב. ואם כן, למה לפדות אצלו ולא אצל כהן תלמיד חכם, כמו שכתוב בהלכה שכך צריך לעשות לכתחילה? וכששאלתי אותו, למה לא פדית אצל כהן תלמיד חכם? אמר לי, זו היתה הבקשה של אמו שלו, שכיון שלא נתנו לאבא שלה [שהוא סבא רבה של התינוק] לשבת סנדק, אז לפחות שהוא יפדה אותו. וכל זה טענות לא מדויקות, כי מנהג ישראל קדושים לכבד את אבי אבי הבן בסנדקאות [סב התינוק], ולכבוד מה יכבד את אבא של אבא שלו, לפני אבא שלו ולפני חמיו? הרי אבי הבן חייב בכבוד אביו מהתורה, ואילו את סבו, חייב לכבדו ולהדר לו ככל אדם מבוגר. ומה שטען, שכך עשו גם שאר אחיו שאינם אברכים לפדות אצל הסבא, ולכן הוא הרגיש לא נעים, אם לא היה עושה כן. גם בזה לא צדק, כי לא די שאחיו הגדולים ממנו טעו בהלכה, גם הוא ממשיך את הטעות. לכן הנכון ביותר לפדות אצל כהן תלמיד חכם או בן תורה, ועל אחת כמה וכמה אם הוא גם זקוק שיש בזה גם מצות צדקה. ולא כאותם שמחפשים איזה כהן מהמשפחה או דודו או בן דודו יגאלנו, ואפילו שהוא לא חכם ולא חצי חכם, העיקר שישאר הכל במשפחה, וזו טעות, וצריך ללמד ברבים שלא לעשות כן, כי לצערנו הרב, רבים שלא בקיאים בהלכה טועים בזה. גם יש מקום לדון בזה, לפי המבואר להלן (אות י), שמתנות כהונה צריכות להינתן דרך גדולה וכבוד, ואסור לכהן לבקש מאבי הבן שיפדה אצלו, והרי במשפחות כאלו, פעמים שאם רק ישמעו שאבי הבן מתכוון להזמין כהן אחר, מיד יעשו עליו עליהם, ויקבל רמזים עבים מכל מיני כיוונים, וקושיים ותינוצים,

לאוכלי המן, ושניים להם אוכלי תרומה. ע"כ. ומבואר שהעיקר כדי שיוכל הכהן להמשיך ולעסוק בתורה יותר. וכן נראה מהמלבי"ם שכתב, לא יתנו לכהנים ההולכים בטלים, רק לעוסקים בתורה, שעל ידי הנתינה יחזקו בתורת השם. ע"כ.² לכן הנכון לפדות אצל כהן תלמיד חכם או בן תורה, ובפרט אם מצבו דחוק, שמרוויח בזה גם מצות צדקה.³ אך אם אין שם כהן כזה, יפדה אצל כהן אחר, ולא יתעכב מלפדות עד שימצא כהן תלמיד חכם.

חידה: באיזה מקרה כהן חייב בפדיון בנו?

ד. נאמר בנביא יחזקאל (יז ב): "כֵּן אֶדְבַר הוֹד חִידָה וּמִשְׁל מִשְׁל אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל". אז נשאל אתכם "חידה", באיזה מקרה כהן חייב לפדות את בנו הבכור? והתשובה לדבר, כהן רשע שנשא אשה שפסולה לכהונה, כגון גרושה או גיורת או חללה וכדומה, ונולד לו בן בכור, כיון שבנו נעשה חלל ונפסל מן הכהונה ונעשה "ישראל" לכל דבר,⁴ הרי הבר נש הכהן הזה, חייב לפדות את בנו, כיון שהוא בכור "ישראל". רק שמאחר וסוף סוף האבא עצמו כהן, לכן מפרשי האבא את כסף הפדיון עבור הפדיון, ומשאיר אותו לעצמו, כמבואר בגמרא בכורות (מז ע"ב), ומוסיפה שם הגמרא, שאם מת האב בתוך שלשים יום ללידה, מאחר ולא חלה עליו עדיין מצות פדיון, [שהרי נאמר: "וּפְדִיּוֹ מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה"], לכן המצוה עברה לבן, וכשיגדל יפדה את עצמו ויתן לכהן חמשה סלעים. אבל אם מת האב לאחר שלשים יום ולא הספיק לפדות את בנו, כיון שכבר חל עליו החיוב לפדותו, נמצא שזכה האב בכסף הפדיון, וכמו שהסביר רש"י, שהרי גם אם האב היה פודה ומפריש את הכסף עבור פדיון בנו, היה לוקחו לעצמו כיון שהוא כהן, וכיון שזכה בכסף, הרי זה נחשב שהוריש אותו לבנו עם שאר נכסיו. גם הרא"ש כתב, שנחשב כאילו הפריש האב חמשה סלעים ופדה בהם את בנו ועיכבם לעצמו, ולכן גם הבן כשיגדל, יפריש חמשה סלעים ויפדה את עצמו וישייר לעצמו את הכסף ולא צריך לתת לכהן. שכשם שעל האב היה להפריש ולקחת לעצמו, כך על הבן להפריש ולקחת לעצמו. מה שאין כן במקרה הקודם שמת האב בתוך שלשים יום, הרי האב בעצמו לא זכה בכסף הפדיון, כיון שעדיין לא חלה עליו מצות פדיון, נמצא שלא הוריש לבנו כלום בזה, לכן כשיגדל, יפדה את עצמו וישלם לכהן, וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן שה סעיף ט).

כהן שנשא פסולי כהונה, אסור לפדות אצלו

ה. רק שלכאורה יש לשאול, הרי הלכה מפורשת בשלחן ערוך (אורח חיים סימן קכח סעיף מ) שכהן שנשא גרושה, לא ישא את כפיו, ואין נוהגים בו קדושה אפילו לקרוא בתורה ראשון. ואם כן, כל שכן שאסור לפדות אצלו בשום אופן, ולא נותנים לו מתנות כהונה ולא כלום,⁵ אז איך אם כן, במקרה הזה

שאיך מלאו לבו להזמין כהן אחר ולא את הסבא? נמצא שאין זה דרך גדולה וכבוד. וזכורני לפני כ-30 שנה, שהתקיים פדיון הבן במוצאי שבת בבית הכנסת "היזדים" בקומת הכניסה, וכיון שהייתי רגיל לבוא לשיעור של מרן זיע"א קצת מוקדם, נכנסתי לפדיון, ואני רואה מי הכהן? יהודי נחמד לא פחות ולא יותר "צ'פּע", והתפלאתי לעצמי, וכי בכל שכונת "הבוכרים", לא מצאו איזה כהן תלמיד חכם שייכבד את המעמד? ועל כל פנים, בכל דברים אלו וכיוצא בהם, צריכים לראות איך לפעול בחכמה ובתבונה, כי גדול כבוד הבריות מאוד, ואם חלילה תגרם מחלוקת עבור זה ולשון הרע ורכילות, בודאי לא שווה כלום. ולכן, אדרבה, ואדרבה, אבי הבן הנבון והחכם עניניו בראשו שיוודע ספר, ילך וייתיעץ ויעשה הכל על פי דעת התורה הצרופה בצורה חכמה ונאותה, והכל על מקומו יבוא בשלום ובמישור.

⁴ כתב מרן בשלחן ערוך (אבן העזר הלכות אישות סימן ז סעיף ב) החלל, הרי הוא כזר, ונושא גרושה, ומטמא למותם, שנאמר (ויקרא כא א): "אִמּוֹר אֵל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן", אף על פי שהם בני אהרן, עד שיהיו בכיהונם. ואילו זה חילל את הכהונתו.

⁵ בואו נקרא לכם, איך ההלכה מתנהגת עם רשעים כאלו בחומרה רבה עד מאוד. כתב מרן הבית יוסף (אבן העזר סימן ו אות ו), כתוב בארוחת חיים בשם רב נטרונאי גאון, כהן שנשא גרושה או אחת מהפסולות לכהונה, מנדים אותו פעמיים ושלש, ואם עדיין לא גירשה ואמר לא נוח לו בכהונה, מנדים אותו לעולם עד שיגרש אותה, כמו שאמרו (בבבא פס ע"ב) "וקדשתו" אפילו בעל כרחו. ובתשובה אחרת לגאון כתב, מפרשים אותו ומכריזים שיפרשו ממנו הכהנים, שלא יכשלו בו... ואם יש חשש שילך למקום אחר ויתנהג שם ככהן וישא כפיו, קוצצים את ראשי אצבעותיו וקובעים בו מום, כדי שלא ישא כפיו. והרמב"ם בתשובה כתב, כהן שנשא גרושה, מחרימים את שניהם ואת כל בן ישראל ובת ישראל שישא ויתן עמהם ויאכל וישתה וישב עמהם בתוך ארבע אמות. ומי שיכנס עמהם לשמחה ולאבלות, שיהיה כהם. וחייב לסקול ארונם כשימותו, וקבורתו יהיה בלא "צידיק הדין", ולהראות שמחה וששון באבדם. ויהיו לנשים בתכילת האזהרה מלהיכנס עם האשה בשום מקום. וכזה ראינו לנו שנפריש ונבדיל כל הקמים ועוברים על מצוה ממצוותיו, ולא נניח בינינו וביניהם שיתוף, ולא שייכות

הוא פודה את בנו? אלא מאחר וסוף סוף הוא עצמו כהן, שהרי עם כל רשעותו ותאוותיו, אסור לו להיטמא למתים וכיוצא בזה, רק שלעת עתה שהוא חי עם גרושה, אנחנו קונסים אותו להרחיקו ככל היותר, אך כל זה בתורת קנס ועונש ואזהרה, כדי לזרזו שיפרוש ממנה מהר. וכיון שבמצאות הוא כהן, אי אפשר להוציא ממנו כסף שהוא מוחזק בו וליתנו לכהן אחר, לכן יפדה בעצמו את בנו. מה גם שאיננו מכבדים אותו בזה, שהרי הוא פודה מעצמו לעצמו. וכן הדין במתנות כהונה שלו, שאף על פי שאחרים בוודאי לא יתנו לרשע הזה, תרומות ומעשרות זרוע לחיים וקיבה, בכל זאת בתבואה ובפירות שלו, הוא מפרש תרומות ומעשרות ומשייר לעצמו, וכן אם שחט בהמה, הוא משייר לעצמו זרוע לחיים וקיבה, ולא מצריכים אותו לתת לכהן אחר.

"מוצא שפתיך תשמר ועשית" (דברים כג ד)

ו. אבי הבן שכיבד כהן מסוים שיפדה את בנו, ולאחר מכן התחרט ורוצה לכבד כהן אחר, אינו רשאי לחזור בו. ואם עבר וכיבד כהן אחר, אף על פי שאי אפשר לתובעו בבית דין על כך, מכל מקום הרי הוא עובר משום מה שנאמר (צפניה ג יג): "שְׁאִרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עֹלָה, וְלֹא יִדְבְּרוּ קִזָּב, וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרֻמִּית". וכמו שכותב הרמב"ם (הלכות מכירה פרק ז הלכה ח): הנושא ונותן בדברים בלבד, הרי זה ראוי לו לעמוד בדיבורו, אף על פי שלא לקח מן הדמים כלום, ולא רשם, ולא הניח משכון. וכל החוזר בו, הרי זה ממחוסרי אמנה, ואין רוח חכמים נוחה ממנו. וכן מי שאמר לחברו ליתן לו מתנה ולא נתן, הרי זה ממחוסרי אמנה. במה דברים אמורים? במתנה מועטת, כיון שסמכה דעתו של מקבל כשהבטיחו [כלומר, יש למקבל גמירות דעת ובטחון שהתחייבותו של זה אליו תקום]. אבל במתנה מרובה, אין בה חסרון אמנה, שהרי לא האמין זה שיתן לו דברים אלו, עד שיעשה קנין בדברים שקונים בהם. ע"כ. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (חושן משפט סימן רד סעיף ז, וסימן רמא סעיף א), וכתב מהר"ם מרוטנבורג, נתינת מצוה של מוהל או סנדק, הרי היא נחשבת כמתנה מועטת שחלה המתנה, ואסור לאבי הבן לחזור בו. ומעשה שהיה בימי רבנו תם באחד שאמר למוהל למול את בנו, ובא אחר למולו, והרי שניהם עומדים לפנינו. והשיב רבנו תם שבוודאי המוהל הראשון קודם, כיון שמתנה מועטת היא, כי אין למוהל במילת בנו אלא טובת הנאה, ולכן לא יכול לחזור בו וליתנו לאחר. ואם חזר בו, אף שאין בית דין יכולים לעכבו, הרי הוא עובר משום "שְׁאִרִית יִשְׂרָאֵל לֹא יַעֲשׂוּ עֹלָה,

בשום ענין ובשום פנים, עד שישבו להשם יתברך. וכשישובו, יגרשנה, ויבואו שניהם לבית דין, וילקה כל אחד מהם מכת מרדות, וישבע כל אחד מהם בספר תורה המקודש, שלא ישובו לעשות כמעשה הזה לעולם, ולא ישא נשים בעבירה לעולם. ויתוודו את עוונם ברבים, כמו שמרו ברבים, ואז נתיר להם החרם. אך אם יתמידו במרים, תודיענו כדי שתצאו לעיירות הקרובות והרחוקות, ותחדשו עליהם את החרם ברבים, אם לא ישובו. כי לא יתכן להתרשל כמו המעשה הרע הזה הגדול להרים יד במרי ולכפור במשה ובתורתו הקדושה בגלוי ובפרהסיא, ונתעלם מזה. וחלילה לשם יתברך שנסביר פנים בזה או שנפחד משום אדם או נעשה לכבודו. ובעל הרחמים ארך אפים, יחזירם למוטב. ע"כ. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (שם סעיף ו): כהן שנשא אחת מהפסולות, מחרימים אותם, ומחרימים כל הנושא ונותן עמהם וכיוצא בחומרות אלו, עד שיגרשנה.

גם במשנה בכורות (מה סעיף ב) אמרו, הנושא נשים בעבירה, פסול [מלעבד בבית המקדש] עד שידור הנאה [שלא ינהג הוא ממנה והיא ממנו עד שיגרשה]. והמטמא למתים פסול, עד שיקבל עליו שלא יהא מטמא למתים. [ומה שבטומאה למתים די בקבלה בלי שידור הנאה כמו הנושא נשים בעבירה? כי שם יצרו תוקפו, אבל גבי טומאה אין יצרו תוקפו, לכן די בקבלה]. וכתב בכנסת הגדולה (הגהות הטור יורה דעה סימן סא), מכאן כתבו הפוסקים שאינו עולה לתורה לקרוא ראשון, ואינו נושא את כפיו. ונראה לי שהוא הדין שאין נותנים לו מתנות כהונה, ולא דווקא אם יש שם כהנים אחרים שיכול לקיים בהם מצות נתינה, אלא אפילו אם אין שם כהן אחר, אינו נותן לו, אלא יטו אותם בדמים, ונותן לכהן שידמן לו אחר כך. ע"כ.

⁶ כתב הש"ה הקדוש (שער האותיות ב"ח, בריות אות יז): בואו וראו כמה גדול כח השלום, שאפילו לשונאים אמר הקדוש ברוך הוא פתחו להם בשלום, שנאמר (דברים כ י): "כִּי תִקְרַב אֶל עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְיָקְרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם". ואמרו חז"ל (אבות פרק ד משנה טו): "הוי מקדים בשלום כל אדם", מהו 'בשלום כל אדם', אפילו אם אתה רואה שליבו עליך, הוי מקדימו לשלום, שאם אתה עושה כן, תגרסו לך שיאהבך, ואפילו אם אינו נכנע להשלים עמך, הקדוש ברוך הוא מוסרו ומכניעו תחתך. וכן מצאנו בדוד עליו השלום שהיה רודף אחר שלום של שאול, שנאמר (תהלים קכ ז): "אֲנִי שָׁלוֹם וְכִי אֶדְבָּר, הִמָּה לְמַלְחָמָה". ושאל לא די שלא נתפיים לו, אלא שהיה רודפו להרע לו, ומסרו הקדוש ברוך הוא ביד דוד במערה ובמעגל (שמואל א כד י, כו ז), ואף על פי כן לא עלה על לבו של דוד להרע לו, לפי שצריך לו לאדם להיות אוהב שלום ורודף שלום. שנאמר (תהלים לד טו): "בְּקֶשׂ שָׁלוֹם יִדְבְּרֵהוּ", בקשהו עם אוהבך, ורדפהו עם שונאך. בקשהו במקומך, ורדפהו במקומות אחרים. בקשהו בגופך, ורדפהו בממונך. בקשהו

וְלֹא יִדְבְּרוּ קִזָּב, וְלֹא יִמָּצֵא בְּפִיהֶם לְשׁוֹן תְּרֻמִּית", ומוותר לקרותו רשע. ע"כ. וכן דעת המהר"ק והמרדכי, (בית יוסף ורמ"א סימן רסד. ועיין דרכי משה וש"ס ק"ז פתחי תשובה ס"ק יא. דרכי משה סימן שאת ה) וכן פסק הרמ"א לענין "פדיון הבן" (סעיף ד): אמר לכהן שנותן לו לפדות את בנו, אסור לחזור בו. מיהו אם חזר בו, הוי חזרה.

אל תקפיד

ז. ובכל זאת, אם קרה שחזר בו אבי הבן והזמין כהן אחר, אף על פי שעשה שלא כהוגן, מכל מקום יתאמץ הכהן הראשון למחול ולוותר, ולא יקפיד חלילה. ואין ספק שבעבור זה יזכה למחילת עוונות גדולה ולישועות גדולות, כי כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו. ויתלה בטחונו בהשם יתברך, ומן השמים יפצוהו. וכבר דרשו חז"ל (חולין ע"ב) על הפסוק (תהלים לו ז): "אֲדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה'", אלו בני אדם שהם ערומים בדעת, ומשימים עצמם כבהמה. ופירש רש"י, שהם חכמים בדעת כאדם הראשון, ומשימים עצמם כבהמה. דהיינו, שמשפילים עצמם ומוותרים, אף שיודעים בבירור שטענתם צודקת, שהרי יש להם חכמה גדולה כאדם הראשון, אבל למען הרבות שלום ולמנוע מחלוקות בישראל, מבטלים הם את דעתם, זוכים שיושיע אותם הקדוש ברוך הוא בכל ענייניהם. ומי לא צריך ישועות?⁶

תהיה חכם ולא צודק

ח. יולדת שהזמינה כהן מסוים לפדיון בנם, ובעלה חפץ להזמין כהן אחר, מן הדין אין בהזמנתה כלום, ורשאי הבעל לכבד כהן אחר, מאחר ואין המצוה מוטלת עליה כלל אלא על בעלה. וכמו שכתב מרן הבית יוסף (יורה דעה סימן רסד), כתב מהר"ק בשם רבנו טוביה, שאין כח לאשה ליתן לאחר למול, מאחר שאינה שייכת במצות מילה. וכתב מהר"ק שכן מסתבר. ע"כ. ופשוט שהוא הדין בפדיון הבן, שהאיש מצווה ולא האשה. ואמנם יש לחשוב היטב קודם לכן, איך לעשות הכל בצורה חכמה ונבונה ובהסבר נאות, כדי שהכל על מקומו יבוא בשלום, ולא יגררו חלילה למחלוקות. ואם עדין ישנם חילוקי דעות בין הבעל לאשה, ישאלו חכם כיצד לנהוג, ויקבלו עליהם לעשות כל אשר יאמר, כי העיקר לברוח מהמחלוקת.

דמי הפדיון לכמה כהנים

ט. אם קרתה טעות והזמינו שני כהנים לפדיון, יוותרו זה לזה ואחד יכבד את

לעצמך, ורדפהו לאחרים. בקשהו היום, ורדפהו למחר. ואל תתייash לומר לא אוכל להשלים, אלא רדוף אחר השלום עד שתגיעהו. ע"ש.

נמצא אפוא כמה שכרו רב ועצום של כהן זה, כי ראשית, מחשיבים לו בשמים שפדה את הבן, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ע"א), חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה. אך לבד מזה, כמה מעלותיו וחזיותיו גדולות שזכה למנוע מחלוקת, ריב ומזדים, והרבה שלום בעולם, שאוכל מפירותיהם בעולם הזה, כמו שמצאנו בציווי התורה שלא להניף ברזל בבניית המזבח, שנאמר (שמות כב): "כִּי תִרְבֶּה הַנֶּפֶת עָלֶיהָ וְתִחַלְלֶהָ", וכתב רש"י: "הא למדת, שאם הנפת עליו ברזל חיללת, שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבוא עליו ברזל שהוא כורת ומחבל. והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים שאינן רואות ואינן שומעות ואינן מדברות, על ידי שמטילות שלום, אמרה תורה "לא תניף עליה ברזל", המטיל שלום בין איש לאשתו, בין משפחה למשפחה, בין אדם לחברו, על אחת כמה וכמה שלא תבואה פורענות". וכל זה בעולם הזה, על אחת כמה וכמה שהקרן קיימת לו לעולם הבא.

מסופר על החסיד העניו רבי צדקה חוצין זצ"ל ("ארי עלה מבבל" עמוד לג), שפעם הוזמן למול תינוק ביום שבת בשכונה מרוחקת, מהלך כשעה מביתו. שעה לפני הזמן המיועד החל הרב לפסוע לכיוון מקום הברית יחד עם משמשו. בהגיעם, התברר שהמשפחה הזמינה משום מה מוהל אחר, והלה כבר מיהר וסיים מלאכתו, כך שלא נותר להם אלא לשוב חזרה על עקבותיהם. המשמש כעס ורצה לגעור באבי הבן על חוסר דרך ארץ להטריח חכם זקן דרך כה ארוכה לחינם, אולם רבי צדקה חוצין השתיקו ואמר לו: אל תכעס! הרווחנו היום שתי מצוות במקום מצוה אחת: האחת, שהחושב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה, מחשיבים לו כאילו עשה. והשניה, שהיה לי לכעוס ולא כעסתי, וגם בזה קיימתי מצוה. עד כדי כך הגיעה מידת אורך רוחו והעברה על מידותיו. פלאי פלאות.

אני נזכר במעשה שהיה לפני כ-25 שנה ביהודי יקר ירא שמים, נעים הליכות ובעל מדות טובות, שכיבד את אבי אשתו לשבת סנדק, ולאחר זמן שנולד לו עוד בן, הזמין את מרן זצ"ל לשבת סנדק, אך משום מה אבי אשתו החליט שהוא לא מוותר, ורצה לשבת בעצמו שוב סנדק. מחשש למריבה ומחלוקת, התקשר אבי הבן לביתו של מרן, וביקש להודיעו כי הוא מתנצל, מאחר וחמיו לא מוותר ורצה בדווקא לשבת סנדק, לכן אם אפשר שמרן לא יגיע. משום מה, שכחו להודיע למרן. והנה בהגיע עת המילה, פתאום ראו שמרן מגיע לאולם, מיד ניגש אבי הבן והנתצל שהודיע בביתו של מרן כ"ל. אז או מרן ברכו ויצא בחזרה לביתו באין אומר ואין דברים, כי גדול השלום. גדולה ענוה.

חברו, ואין ספק שבזה יתרבה כבוד שמים יותר. ואמנם אפשר שאבי הבן יחלוק את דמי הפדיון לשניהם, והכל על מקומו יבוא בשלום. כי מן הדין מותר לפדות אצל כמה כהנים, כמבואר בגמרא בכורות (נא ע"ב): נתנו לעשרה כהנים בבית אחת - יצא, בזה אחר זה - יצא. וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סעיף ז): נתן חמשה סלעים, אפילו לעשרה כהנים, בין בבית אחת בין בזה אחר זה, בנו פדוי. וכתב הפתחי תשובה (סק"י) בשם החכמת אדם שאף על פי שמלשון הגמרא והפוסקים שכתבו "יצא", משמע לשון דיעבד, אבל לכתחילה לא יתן לכמה כהנים, נראה שאין זה בדווקא, כי לא גרע משאר מתנות כהונה שכתב מרן (יורה דעה סימן סא סעיף ט): לא יחלקם להרבה כהנים, כיון שצריך לתת לכל אחד דבר חשוב כדי נתינה, אלא נותן זרוע לאחד, וקיבה לאחד, ולחיים לשנים. ובשור הגדול יכול לחלק הזרוע לשנים, לכל אחד פרק אחד. ע"כ. ומפורש שלכתחילה יכול לתת לכמה כהנים. ומעניין מה שכתב בשו"ת חתם סופר (ס"ס רצ"ז), ונראה לי שאין יכול לכתחילה לחלק חמשה סלעים לשני כהנים, שכל שנתנה בו התורה שיעור, אם מחלקו הרי זה חצי שיעור, ואף שבדיעבד יוצא על ידי צירוף, מכל מקום מצוה מן המובחר ליתן שיעור נתינתו בבית אחת. ע"כ. וצריך עיון, מה יענה ממתנות כהונה שמבואר שאין להקפיד שלא לתת חצי שיעור, אלא העיקר שיתן כדי "נתינה" מכובדת, ואפילו חצי שיעור, וכמו בשור הגדול שיכול לחלק את הזרוע לשנים, ולתת פרק לכל אחד.

האם מותר לכהן לבקש מאבי הבן שיפדה אצלו?

י. יש לשאול, האם מותר לכהן לבקש מאבי הבן שיפדה אצלו? במשנה בכורות (כו ע"ב) אמרו, **עד כמה ישראל חייבים לטפל בבכור**, כלומר, ישראל, שנוולד לו בכור בהמה טהורה, בזמן בית המקדש היה מקריב אותו קרבן, והבשר נאכל לכהנים בלבד. משחרב המקדש, נותנו לכהן, ורק אם יפול בו מום, מותר לו לשוחטו ולאוכלו. ועל זה אומרת המשנה, עד כמה זמן ישראל צריך לטפל בבכור להאכילו ולדאוג לו, עד שיוכל ליתנו לכהן? **בבהמה דקה - שלשים יום, ובבהמה גסה - חמישים יום. אמר לו הכהן בתוך הזמן, תנהו לי - הרי זה לא יתנו לו. ואם הבכור בעל מום הוא, ואמר לו תנהו לי שאוכלנו - מותר.** ופירש רש"י, אם אמר לו הכהן בתוך הזמן (30 או 50 יום) תנהו לי, לא יתנו לו, כיון שגראה ככהן המסייע בבית הגרנות, [כמו כהן שעוזר לבעלים, שיתנו לו תרומה ולא לכהן אחר (עיין גיליון 233 אות 1 והלאה)], שהרי הבכור לא ראוי לכלום עד שיפול בו מום, וכיון שעל ישראל מוטל עכשיו לטפל בו, ואומר לו הכהן תנהו לי ואני אזורנו, כיון שאין הכהן נהנה עתה מהבכור, הריהו מראה בעליל שכל מטרתו לטרוד במקום הישראלי, כדי שיתנו לו ולא לכהן אחר. אבל אם היה הבכור בעל מום, ואמר הכהן, תן לי כדי שאוכלנו, הואיל וראוי לו, אינו נחשב ככהן המסייע.

אל תבקש גדולה לעצמך

יא. אלא שעדיין, אין לכהן לבקש לכתחילה שיתן לו את הבכור, משום שמתנות כהונה ניתנו לכהנים לכבוד ולגדולה, ולא בתורת צדקה. וכמו שאמר בגמרא חולין (קלג ע"א), **אמר רבא בדיק לן ניסה אותנו רב יוסף בשאלה זו: הא כיצד דחטיף מתנתא, חבובי קא מחבב מצוה, או זלזולי קא מזלזל במצוה?** כלומר, כהן שרואה ילדים המולידים מתנות כהונה ליתנם לכהנים שיזדמנו להם. והוא לוקח מהם, האם הוא נוהג נכון שמראה בזה חיבוב מצוה, או כיון שחוטף נחשב כמזלזל במצוה? **ופשטנו לו את ספקו מהפסוק (דברים יח א): "וְנָתַן לְכֹהֵן הָזֶרַע וְהַלְחִיִּים וְהַקֹּהֵן", משמע שהישראל נותן לכהן ולא שיטול מעצמו, ולכן לא נכון לחטוף. אמר אביי [שהיה כהן], מריש הוא חטיפא מתנתא [מתחילה הייתי חוטף מתנות כהונה], **אמינא - חבובי קא מחבבנא מצוה** [חשבתי שאני מחבב בזה את המצוה], **כיון דשמענא להא "ונתן" - ולא שיטול מעצמו, מיחטף לא חטיפא הפסקתי לחטוף. מימר אמרי הבו לי, אבל עדיין הייתי אומר לבעלים שיביאו לי מתנות כהונה. וכיון דשמענא להא דתניא על הפסוק (שמואל א ח א): "וַיִּטּוּ אַחֲרָי הַבָּצֵעַ", אלו בני****

שמואל שהיו לויים **ואת חלקם שאלו בפייהם**, שביקשו שיתנו להם את חלקם כמעשר ראשון, והפסוק מגנה את זה. **מימר נמי לא אמינא הפסקתי לבקש שיתנו לי מתנות כהונה. ואי יהבו לי, שקילנא.** אך עדיין אם היו נותנים לי מעצמם, הייתי לוקח. **וכיון דשמענא להא דתניא בענין חלוקת לחם הפנים: "הצנועים מושכים את ידיהם מהחלוקה, והגרגרנים חולקים", משקל נמי לא שקילנא, גם כשהביאו לי, לא לקחתי. לבר ממעלי יומא דכיפורי** לבד מפעם בשנה בערב כיפור שלקחתי מתנות כהונה, **לאחזוקי נפשאי בכהני** כדי להחזיק את עצמי בכהונה, שלא ישכחו שאני כהן.⁷

יב. וכן פסקו הרמב"ם (הלכות ביכורים פרק ט הלכה כב) ומרן השלחן ערוך (יורה דעה סימן סא סעיף יא), אין לכהן לחטוף המתנות, ואפילו לשאול אותם בפה, אלא אם יתנום לו דרך כבוד, יטלם. ובזמן שהם כהנים רבים במטבחיים, הצנועים מושכים ידיהם והגרגרנים נוטלים. ואם היה צנוע זה במקום שאין מכירים שהוא כהן, יטול, כדי שידעו שהוא כהן. גם בהלכות תרומות (פרק יב הלכה ט) כתב הרמב"ם: אסור לכהנים שיחטפו תרומות ומעשרות, ואפילו לשאול חלקם בפייהם אסור, אלא נוטלים בכבוד, שעל שלחן המקום הם אוכלים ועל שלחנו הם שותים, ומתנות אלו להשם הם, והוא זיכה להם, שנאמר (במדבר יח ח): **"וְאֶנִּי הִנֵּה נִתְּנִי לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתְּ תְּרֹמֹתַי"**. ע"כ. נמצא שבוודאי לא נכון לכהן לבקש מאבי הבן שיפדה אצלו, כי אין זה דרך כבוד וגדולה.

אכילת בשר הקודשים דרך גדולה וכבוד כדרך המלכים

יג. כיוצא בזה מבואר במשנה מסכת זבחים (צ ע"ב), שצריכים הכהנים לאכול את בשר הקודשים דרך גדולה וכבוד כדרך שהמלכים אוכלים, ולכן יאכלו אותו, צלי, שלוק או מבושל, ויתנו בו תבלין, שנאמר (במדבר יח ח): **"וְאֶנִּי הִנֵּה נִתְּנִי לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתְּ תְּרֹמֹתַי לְכָל קָדְשִׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לָךְ נִתְּנִים לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָד לְחֶק עֹלָם"**. ובגמרא חולין (קלג ע"ב), אמר רב חסדא: מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי, ואין נאכלות אלא בחרדל, שנאמר: **"לָךְ נִתְּנִים לְמִשְׁחָה"** לגדולה, כדרך שהמלכים אוכלים. וכן כתב הרמב"ם (הלכות ביכורים פרק ט הלכה כב), אין הכהנים אוכלים המתנות אלא צלי בחרדל, שנאמר: **"לְמִשְׁחָה"** כדרך שאוכלים המלכים. וביארו התוספות (שם ד"ה אין נאכלים), ונראה וודאי כמו שטוב לו ונהנה יותר, יאכל את הבשר, צלי, שלוק או מבושל, ורק אדם שטוב לו צלי כמו שלוק ומבושל, יאכל "צלי" דווקא, כיון שהוא דרך גדולה וחשיבות יותר. וכן פסק מרן (שם סעיף יב): הכהן יכול לאכלם בכל ענין שערב עליו יותר, ואם כל המטעמים שווים אצלו יאכלם צלי ובחרדל. ומבואר שצריך שיהיו מתנות הכהונה לכבוד וגדולה ולא לבקש כמו עני בפתח. וכיוצא בזה כתב בשו"ת מהר"י מברונא (סימן קכב), מצאתי בתוספות שאבי הבן יעמוד לפני הכהן, והכהן ישב בדרך חשיבות לקבל מתנות כהונה, שנאמר (שמות כט ט): **"לְמִשְׁחָה בָּהֶם"**, וכן דעת מהרי"ל, הרש"ל, המהריט"ץ ורבי ישראל נאג'רה (עיין גיליון 232 הערה 7).

אין לתת לכהן אלא דברים מוגמרי הטיפול

יד. אחר כך מצאתי שגם בפירוש המשניות לרמב"ם על המשנה הנ"ל (בכורות פרק ד משנה א) מבאר, שכל מה שישאל חייב לטפל בבכור חמישים יום, כיון שמתנות כהונה צריך ליתן לכהנים דרך כבוד והתקרבות לפני השם, כדרך שנושאים התשורות למלכים הגדולים, וכמו שאמר "לְמִשְׁחָה" לגדולה, לכן לא יתן לו דבר שיש בו עמל וטורח, אלא דברים מוגמרי הטיפול. ואם רצה הכהן לקחת על עצמו את הטורח להקל על ישראל נתינת המתנות, אין שומעים לו, ואם עשו כן חיללו, ועליהם נאמר (מלאכי ב ח): **"שִׁחְתֶּם בְּרִית הַלֵּלִי אֲמֹר ה' צִבְאוֹת"**. ע"ש. וכך ביאר גם בהלכותיו (הלכות בכורות פרק א הלכה ד): אין נותנים את הבכור [בהמה] לכהן כשילוד, "שאין זו גדולה לכהן", אלא יטפל בו עד שיגדיל מעט ויתנו לו לכהן. ע"ש. לכן ברור שאין לכהן לבקש מאבי הבן שיפדה אצלו, שאין זה דרך כבוד וגדולה.

שמרוב חוליו לא יכל לעמוד בעצמו אפילו כדי קריאת שלשת הפסוקים של ברכת כהנים. וצריך לומר, שזו היתה תקופה מסוימת, כי לא יתכן שכל חייו היה חולה במעיו, אלא שזו היתה תקופה ארוכה, והיה חשש שישכחו שהוא כהן, שהרי תקופה ארוכה הוא לא נושא את כפיו. [בזה התיישה קושיית המעדין יום טוב שם]. ואולי יש לבאר עוד על פי הגמרא בברכות (ה ע"א), שאביי אומר שבתחילה הוא היה לומד בבית ומתפלל בבית הכנסת, אבל כיון ששמע מה שאמר עולא שמיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, לא היה מתפלל אלא בבית שזה מקום לימודו ששם התפילה מקובלת יותר. ונמצא שהיה טרוד בלימודו בבית ומתפלל שם, ולא התפלל עם הציבור, לכן בתקופה זו, לא היה מצוי לו לעשות נשיאת כפים. (ועיין בקובץ ההדור "בית הלל" עמוד נד)

⁷ התוספות (ד"ה לבר) ביארו, למה דווקא בערב כיפור הוא היה לוקח מתנות כהונה, כיון שזה יום טוב, ושוחטים בו הרבה מאוד, כי מצוה מהתורה לאכול ביום זה, נמצא שהיו הרבה מתנות כהונה, ואם לא היה לוקח, היו אומרים שאינו כהן. והקשתי הגמרא: למה היה צריך לקחת מתנות כהונה כדי להודיע שהוא כהן, הרי בכל יום יש לנו ברכת כהנים, ויודעים שהוא כהן? מתרצת הגמרא, שאביי היה אנוס באותו זמן, ולא יכל לישא את כפיו, לכן היה מוכרח לקחת מתנות כהונה פעם בשנה כדי להחזיק את עצמו בכהונה. ופירש רש"י, שהיה אנוס וטרוד באותו זמן ללמד את תלמידיו. אבל הרי"ף והרא"ש (חולין פרק י סימן ז) פירשו שהיה חולה במעיו, ולא היה יכול לשהות את נקביו, ולכן לא היה פורש ידיו. וביאר הריטב"א,